

УДК 341.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.3.42>

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ПРО РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ У ДОГОВОРАХ ПРО ПРЕДСТАВНИЦТВА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Кононенко М.О.,

аспірант кафедри міжнародного і європейського права
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ORCID: 0009-0009-4349-3953

e-mail: maksym.kononenko@student.karazin.ua

Кононенко М.О. Застереження про розв'язання спорів у договорах про представництва міжнародних організацій в Україні.

У статті здійснено комплексний аналіз договірних застережень про розв'язання спорів у міжнародних договорах України про співробітництво з міжнародними організаціями та про створення / функціонування їхніх представництв на території України. Актуальність теми зумовлена розширенням інституційної присутності міжнародних організацій в умовах повномасштабної агресії РФ та інтенсифікацією взаємодії між представництвами міжнародних організацій та українськими суб'єктами публічного і приватного права. Це у свою чергу об'єктивно підвищує ймовірність виникнення спорів як публічно-правового (міжнародного), так і приватноправового характеру.

Вихідною є теза про те, що юрисдикційний імунітет і імунітет від примусового виконання, які забезпечують функціональну автономію міжнародних організацій, можуть фактично блокувати доступ до національної юрисдикції, а отже потребують компенсаторних механізмів у договірному регулюванні. Методологічну основу становлять догматичний аналіз, порівняльно-правовий підхід і класифікація договірних моделей на підставі вивчення майже трьох десятків релевантних договорів.

Запропоновано поділ договірних застережень на дві основні моделі: просту (одноступеневу), яка здебільшого зводиться до переговорів / консультацій і не містить процедурних «запобіжників», та складну (багатоступеневу), що передбачає переговорний етап і обов'язковий арбітраж *ad hoc* із механізмами формування складу арбітражу. Показано, що багатоступенева конструкція загалом підвищує правову визначеність і створює реалістичні передумови для вирішення спору по суті.

Водночас встановлено ключову нормативну прогалину: більшість договорів зосереджені на спорах між Україною та організацією і майже не врегульовують претензії приватних сторін і деліктні вимоги третіх осіб. У цьому контексті проаналізовано роль клаузул *hold harmless/indemnity* як інструментів перерозподілу ризиків, які, однак, не замінюють процесуальних механізмів розгляду вимог.

З урахуванням підходу ЄСПЛ, згідно з яким імунітети можуть бути сумісними зі стандартом доступу до суду лише за наявності «розумних альтернативних засобів» захисту, запропоновано напрями вдосконалення договірної практики України: включення спеціальних положень щодо альтернативних процедур розгляду приватноправових вимог, визначення компетентного органу, строків і критеріїв компенсації; запровадження механізмів розгляду вимог третіх осіб; передбачення можливості обмеженої відмови від судово-процесуального імунітету у справах про відшкодування шкоди від ДТП; вимоги щодо страхового покриття службових транспортних засобів; а також правила взаємодії з компетентними органами України з урахуванням конфіденційності та захисту даних. Практичне значення результатів полягає у підвищенні передбачуваності правового режиму діяльності представництв міжнародних організацій і забезпеченні мінімальних гарантій ефективного захисту прав у приватноправових спорах.

Ключові слова: арбітраж *ad hoc*; делікт; дорожньо-транспортні пригоди; доступ до правосуддя; застереження про звільнення від відповідальності та відшкодування збитків; імунітет від примусового виконання; міжнародні організації; переговори; представництва міжнародних організацій; приватноправові вимоги; привілеї та імунітети; розв'язання спорів; юрисдикційний імунітет.

Kononenko M.O. Dispute settlement clause in agreements concerning representative offices of international organizations in Ukraine.

The article provides a comprehensive analysis of dispute settlement clauses contained in Ukraine's international agreements on cooperation with international organizations and on the establishment

and / or operation of their representative offices in Ukraine. The relevance of the topic is driven by the expansion of the institutional presence of international organizations in the context of the Russian Federation's full-scale aggression and the intensification of interaction between the representative offices of international organizations and Ukrainian public- and private-law actors. This, in turn, objectively increases the likelihood of disputes of both public-law (international) and private-law nature.

The study proceeds from the premise that jurisdictional immunity and immunity from enforcement, which safeguard the functional autonomy of international organizations, may in practice block access to domestic jurisdiction and therefore require compensatory mechanisms in treaty regulation. The methodological framework combines doctrinal legal analysis, a comparative legal approach, and a classification of contractual models based on the examination of nearly three dozen relevant agreements.

The article proposes distinguishing between two principal models of contractual dispute settlement clauses: a simple (single-step) model, which is predominantly limited to negotiations and / or consultations and lacks procedural «safeguards», and a complex (multi-step) model, which provides for a negotiation stage followed by mandatory *ad hoc* arbitration, with mechanisms for constituting the arbitral tribunal. It is shown that the multi-step design generally enhances legal certainty and creates realistic preconditions for resolving a dispute on the merits.

At the same time, a key normative gap is identified: most agreements focus on disputes between Ukraine and the organization and almost do not regulate private parties' claims and third-party tort claims. In this context, the article examines hold harmless / indemnity clauses as risk-allocation instruments which, however, do not replace procedural mechanisms for adjudicating such claims.

Taking into account the ECtHR's approach – according to which immunities may be compatible with the right of access to a court only where «reasonable alternative means» of protection are available – the article proposes directions for improving Ukraine's treaty practice: incorporating specific provisions on alternative procedures for the consideration of private-law claims, including the designation of a competent body, time limits, and compensation criteria; establishing mechanisms for handling third-party claims; providing for a narrowly tailored waiver of procedural immunity in civil compensation cases related to road traffic accidents; requiring insurance coverage for official vehicles; and regulating cooperation with the competent Ukrainian authorities with due regard to confidentiality and data protection. The practical value of the findings lies in enhancing the predictability of the legal regime governing the activities of representative offices of international organizations and ensuring minimum guarantees of effective remedies in private-law disputes.

Key words: access to justice; *ad hoc* arbitration; dispute settlement clauses; hold harmless / indemnity; immunity from enforcement; international organizations; jurisdictional immunity; negotiations; privileges and immunities; private-law claims; representative offices; road traffic accidents; tort liability.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія РФ істотно трансформувала інституційний ландшафт міжнародної присутності в Україні. У відповідь на безпекові, гуманітарні та відновлювальні виклики міжнародні організації активізували операційну діяльність, розширили програми допомоги й технічної підтримки, направили спеціальні місії, а також відкрили нові офіси та представництва. За офіційною статистикою, нині Україна є повноправним членом 80 міжнародних організацій [1], тоді як на її території постійно діють представництва 35 із них [2, с. 3].

Тільки протягом 2022-2025 років на території України було відкрито офіси та представництва Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [3], Міжнародного кримінального суду (МКС) [4], Міжнародної організації права розвитку (МОПР) [5] та Європейської організації публічного права (ЄОПП) [6]. Наразі ведуться переговори щодо відкриття в Україні офісу Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) [7], а також щодо перегляду Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) від 13.07.1999 року [8] з метою трансформації інституту Координатора проєктів ОБСЄ в Україні у повноцінне представництво.

Водночас, зростання кількості представництв міжнародних організацій в Україні та інтенсифікація взаємодії з ними на різних рівнях не завжди відбуваються винятково у позитивному руслі. У процесі їх операційної взаємодії з українськими контрагентами можуть з'являтися розбіжності та виникати спори як публічно-правового (міжнародного), так і приватно-правового характеру.

Врегулювання таких спорів подекуди може становити серйозну проблему з огляду на те, що представництва міжнародних організацій, а також їхні посадові особи, експерти у відрядженні та інші категорії персоналу наділяються тими привілеями та імунітетами, які необхідні для виконання функцій та досягнення цілей організації. Це характерно як для української практики, так і для міжнародної практики загалом [9, с. 120-121; 10, с. 120-124].

Передусім ідеться про юрисдикційний імунітет – імунітет від будь-якої форми судового провадження, який, за Т. Ірмшером, становить ядро інституційних імунітетів [11, с. 446]. Він означає непідпорядкування міжнародної організації судам держави незалежно від виду справи чи процесуальної ролі: суд не може притягнути організацію як відповідача, зобов'язати її діяти або утриматися від дій, а також поширити на неї дію рішення, зокрема коли вона залучена як необхідна третя особа. Імунітет охоплює також забезпечувальні заходи.

Істотні складнощі для врегулювання спорів за участі міжнародних організацій та їхніх представництв створює й імунітет від примусового виконання, який, на думку В. Грандобера, досі зберігає значною мірою абсолютний характер [9, с. 394]. Цей імунітет охоплює всі способи виконання і поширюється на виконавчі дії будь-якого виду – незалежно від того, здійснюються вони на підставі судового рішення (ухваленого як за згодою міжнародної організації, так і з порушенням імунітету від юрисдикції), іншого виконавчого документа чи безпосередньо на підставі повноважень державного органу (зокрема поліції, податкової чи митної служби) або подібних механізмів [11, с. 446].

Юрисдикційний імунітет та імунітет від виконання тісно прилягають до концепції «недоторканості», яка забороняє вжиття примусових заходів щодо фондів, активів та іншого майна міжнародних організацій та їхніх представництв, приміщень та архівів, офіційних повідомлень, документів і кореспонденції [12, с. 645-646] і доповнюються привілеями на кшталт звільнення від податків і мита; звільнення фінансових активів та транзакцій від обмежень, включаючи вимоги фінансового контролю; забезпечення свободи зносин та зв'язку, включаючи право користування шифрами, кодом, кур'єрами і валізою тощо [13, с. 269].

Підставами привілеїв та імунітетів можуть бути різні джерела міжнародного права – установчі документи (статuti) міжнародних організацій, окремі міжнародні конвенції, на кшталт, Конвенції про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 року [14], Конвенції ООН про привілеї та імунітети спеціалізованих установ від 21.11.1947 року [15], Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду від 10.09.2002 року [16], міжнародні звичаєві норми і навіть загальні принципи права [17, с. 161-163]. Водночас конкретний обсяг привілеїв та імунітетів, що надаються представництву тієї чи іншої організації в Україні, як правило, визначається договорами про їх створення / заснування [13, с. 269-270].

Противагою привілеям та імунітетам, що забезпечують функціональний захист представництв та безпеку їхнього персоналу, зазвичай, виступають положення цих же договорів, що регулюють порядок розв'язання спорів. Саме ці застереження покликані виконувати компенсаторну функцію щодо обмеження національної юрисдикції та забезпечувати баланс між функціональною автономією міжнародної організації й потребою в ефективному захисті прав та законних інтересів залучених сторін.

Отже, ключова проблема полягає у тому, чи є застереження про розв'язання спорів у «договорах про представництва» достатніми й ефективними, з огляду на імунітетну «блокаду» національної юрисдикції, а також у тому, чи охоплюють такі застереження приватноправові вимоги (зокрема деліктні), які найчастіше виникають у практичній взаємодії представництв з українськими суб'єктами.

Стан опрацювання проблеми. У доктрині міжнародного права проблематика врегулювання спорів за участі міжнародних організацій спочатку розглядалась крізь призму наданих їм привілеїв та імунітетів. Під таким кутом вона розроблялась у працях П.Г.Ф. Беккера, О. Валлендаль, Д. Верховена, М. Вуда, Е. Гайяра, О. Гаммаршельда, В. Грандобера, С.В. Дженкса, Н.К. Діня, С. Ел-Саваха, І. Зайдля-Гогенфельдерна, А.К. Зуапе, Т. Ірмшера, А. Казезе, Я. Клабберса, Дж. Кроуфорда, П. Лаліва, А. Міллера, І. Пінгель, А. Райніша, П. Россі, Ж.-Л. Фаньяра.

Тема вирішення спорів з персоналом міжнародних організацій розкривалась у роботах М.Б. Акегерста, Ч.Ф. Амересінгхе, П. Бодо-Лівінека, С. Вільяльпандо, О. Еліаса, П. Квейла, Ф. Лоріо, Ж. Муссе, Г. Новака, Дж.М. Пальєрі, А. Пелле, А. Плантея, І. Річардсона, Б. Таксіль, Ж. Тускоза. Окремим видам спорів за участі міжнародних організацій або окремих засобам їх вирішення присвятили свої наукові розвідки С. Бельє, Х. Бержауї, П. Главініс, В. Бен Хаміда, Н. Блоккер, К. Е. Бун, Л. Буассон де Шазурн, Р. Гулаті, Т. Джон, К. Домінісе, П.М. Ейземанн, С. Касселла, Ф. Мегре, Д. Мейер, С. Рейнгаерт, К. Сантуллі, Ф. Сейєрстед, Г.Г. Схермерс, К. Томушат, К. Шмаленбах.

З точки зору відповідальності та підзвітності у міжнародному праві проблематику аналізували С. Буралл, К. Велленс, Г. Гафнер, Т.С.М. Генкет, Р. Гулаті, С.Е. Йохансен, К. Неліган, Е.Ч. Океке, Ж.-М. Сорель, А.-М. Тевно-Вернер, К. Ферстман, Ж.-Ф. Флосс, К.М. Чинкін, П. Шмітт. З точки зору відповідальності її опрацьовували К. Альборн Ч.Ф. Амересінгхе, Д. Саруші. Весь спектр спорів, сторонами яких є міжнародні організації, комплексно аналізується у наукових працях Е. Асенсіо та А. Райніша.

В українській науці міжнародного права відсутні комплексні дослідження щодо розв'язання спорів, сторонами яких є міжнародні організації, включаючи спори за участі представництв міжнарод-

них організацій в Україні. Ця проблематика побіжно порушується у наукових працях та навчальних публікаціях Р.В. Алямкина, М.М. Антонович, В.Г. Буткевича, М.В. Буроменського, М.М. Гнатівського, І.В. Гринчак, О.В. Задорожнього, Д.І. Кулеби, О.Н. Месхії, В.В. Мицика, В.І. Нагнибіди, Т.Л. Сироїд, З.В. Тропіна. Над тематикою відповідальності міжнародних організацій працювали Д.О. Денисова, Я.М. Вільчак, Я.М. Жукорська, Є.Б. Тітов. Внутрішня система врегулювання спорів та захист прав співробітників ООН були предметом дослідження Т.Л. Сироїд та Л.О. Фоміної, а внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій – дисертації П.В. Фоміна.

Метою цієї статті є здійснення комплексного аналізу договірних застережень про розв'язання спорів у міжнародних договорах про співробітництво з міжнародними організаціями та створення їхніх представництв в Україні, виокремлення основних моделей таких застережень й оцінка їхньої дієвості, а також виявлення нормативних прогалин – насамперед у частині врегулювання приватноправових спорів із приватними контрагентами та деліктних вимог (включно з дорожньо-транспортними пригодами) – в умовах, коли національна юрисдикція фактично обмежена імунітетом. У підсумку стаття спрямована на формулювання напрямів удосконалення договірної практики України шляхом включення спеціальних норм, які забезпечують альтернативні механізми захисту прав та законних інтересів залучених сторін.

Виклад основного матеріалу. Аналіз текстів майже трьох десятків міжнародних договорів про співробітництво з міжнародними організаціями та створення їхніх представництв на території України засвідчив, що положення про розв'язання спорів, які зазвичай оформлюються у вигляді окремої статті, тяжіють до однієї з двох моделей: простої (одноступеневої) чи складної (багатоступеневої).

Простій (одноступеневій) моделі віддали перевагу Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Український науково-технологічний центр (УНТЦ), Європейський Союз (ЄС), Рада Європи (РЕ), Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Європейська організація публічного права (ЄОПП), Міжнародна організація права розвитку (МОПР), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), тощо.

Особливість «одноступеневої» моделі полягає в тому, що сторони обирають лише один засіб розв'язання спорів і не передбачають процесуальних «запобіжників» на випадок безрезультатності такого формату. Як наслідок, дана модель створює найнижчий рівень правової визначеності та не гарантує вирішення спору по суті.

Здебільшого обраним засобом виступають переговори або консультації. Хоча ці поняття не є тотожними, і низка авторів обґрунтовано розглядає їх як два самостійні засоби мирного врегулювання спорів [18, с. 240-242], у цьому випадку, вірогідно, договірні сторони не проводять між ними принципової межі. Натомість вони трактують переговори й консультації як форму безпосереднього контакту, спрямованого на усунення розбіжностей шляхом досягнення взаємоприйнятної домовленості.

Так, відповідно до ст. XVI Угоди про створення УНТЦ від 25 жовтня 1993 року «будь-яке питання або спір, пов'язані із застосуванням або тлумаченням цієї Угоди, буде предметом консультацій між Сторонами» [19]. Відповідно до ст. 5 Угоди між Кабінетом Міністрів України та МОМ щодо статусу МОМ в Україні та співробітництва у сфері міграції від 03.12.1999 року «Спори між Кабінетом Міністрів України та Організацією щодо тлумачення або застосування цієї Угоди вирішуються на дружній основі шляхом консультацій і переговорів» [20]. В угодах про заснування представництв ЄОПП і МОПР міститься ідентичне формулювання, згідно з яким «будь-який спір між Сторонами стосовно тлумачення або застосування цієї Угоди повинен вирішуватися шляхом мирних переговорів в інтересах Сторін» [21, 22].

Навіть якщо, як у випадку з Представництвом НАТО, у договорі вказується, що спори між сторонами вирішуються «дипломатичними засобами» [23], тобто, теоретично для їх розв'язання може бути використаний весь арсенал дипломатичних засобів: переговори, консультації, добрі послуги, встановлення фактів, примирення [18, с. 240-245], договір все одно не закріплює обов'язок застосувати всі дипломатичні засоби і не визначає послідовність їх застосування.

Складну або «багатоступеневу модель» обрали Організація Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародний кримінальний суд (МКС), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Програма розвитку ООН (ПРООН), Моніторингова місія ООН з прав людини (ММПЛУ), Міжнародний комітет червоного хреста (МКЧХ), Міжнародна федерація товариств червоного хреста та червоного півмісяця (МФ), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ), Міжнародний комітет червоного хреста (МКЧХ) та інші.

«Багатоступенева» модель передбачає, що на початковому етапі Уряд України та відповідна міжнародна організація намагаються врегулювати суперечки, що виникають між ними шляхом пе-

реговорів або «іншим узгодженим методом». Узгоджений метод може означати, як дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів – консультації, добрі послуги, встановлення фактів, примирення, так і їх передачу на розгляд міжнародної судової установи (в залежності від юрисдикції) або компетентного українського суду. У разі неможливості досягти вирішення шляхом переговорів або погодити «інший спосіб», спори в обов'язковому порядку виносяться на розгляд міжнародного арбітражу за зверненням однієї із сторін.

Переважно йдеться про арбітражі *ad hoc* з трьох арбітрів, які формуються сторонами для розгляду конкретного спору. Кожна сторона призначає по одному арбітру, а призначені арбітри у свою чергу обирають третього, який стає Головою. У разі якщо одна із сторін не призначає свого арбітра, або якщо обрані арбітри не можуть визначитись з Головою, будь-яка із Сторін може звернутись до Голови Міжнародного Суду ООН (далі – МС ООН) з проханням про призначення арбітра – ООН (ст. XX) [24], МКС (ст. 17) [25], ЮНІСЕФ (ст. XXII) [26], ПРООН – для ПРООН (ст. XII) [27], ММПЛУ (ст. XII) [28], МКЧХ (ст. 16) [29]. У деяких випадках замість Голови МС ООН цю почесну місію виконує Генеральний секретар Постійної палати третейського суду (далі – ППТС) – ОЕСР (ст. 22) [30], ПРООН – для технічних експертів (ст. XII) [27].

Найчастіше процедура (правила) арбітражу розробляється самими арбітрами, а витрати розподіляються між сторонами згідно з оцінкою арбітрів. Арбітражне рішення повинно бути вмотивованим, і визнається сторонами як остаточне вирішення спору. Що стосується застосовного права, то договори або опускають це питання, віддаючи на розсуд арбітрів (ООН, ПРООН, ММПЛУ) [24, 27, 28], або обирають міжнародне право (МКС – «застосовні норми міжнародного права» (ст. 17) [25], ОЕСР – «положення цієї Угоди, а також принципи та норми міжнародного права» (ст. 22) [30], або комбінують міжнародне і національне право (УВКБ – «норми міжнародного права, законодавства тієї з Сторін, де відбувалися події, що призвели до спірної ситуації» (ст. 16) [31], або використовують уже існуючі арбітражні регламенти та кодифікації (ЄІБ – «Правила добровільного судового розгляду Постійної палати третейського суду між державами та міжнародними фінансовими організаціями» (ст. 12) [32]).

Варіацією «багатоступеневої» моделі можна вважати Угоду між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців від 23.09.1996 року [31]. Відповідно до частини першої ст. 16 цієї Угоди будь-який спір між УВКБ та Урядом України, що впливає з неї чи пов'язаний із нею, розв'язується шляхом переговорів або іншої узгодженої процедури врегулювання (перший етап). Якщо цього досягти не вдається, спір на прохання будь-якої зі сторін передається на розгляд третейського суду (другий етап). Частина третя ст. 16 також встановлює, що якщо протягом 30 днів після висловлення однією зі сторін бажання про розгляд спору третейським судом третейські судді не призначені, а після їх призначення протягом 15 днів вони не обрали голову третейського суду, будь-яка зі сторін може звернутися з проханням до визначеного сторонами суду для розгляду спору (третій етап). При цьому очевидно, що йдеться як про міжнародну судову установу (залежно від юрисдикції), так і про компетентний національний (український) суд – за умови згоди сторін.

На перший погляд, побудова більш тривалого й послідовного ланцюжка «переговори / узгоджена процедура – третейський суд (арбітраж) – судовий орган» мала б сприяти ефективнішому розв'язанню спорів, ніж двоступенева варіація цієї моделі. Проте детальніший аналіз свідчить, що таке враження є хибним. Відсутність процедурних гарантій завершення формування арбітражу у вигляді примусового призначення його голови або всього складу незалежною третьою стороною (наприклад, Головою МС ООН або Генеральним секретарем ППТС) фактично дозволяє обійти цей етап мирного врегулювання. Водночас для передачі справи на розгляд судового органу необхідно, щоб сторони попередньо або у процесі врегулювання «визначили» відповідний форум, тобто досягли згоди щодо конкретної юрисдикції. У разі досягнення такої згоди рівень правової визначеності фактично не відрізнятиметься від простої (одноступеневої) моделі, тоді як за відсутності домовленості розгляд спору по суті залишатиметься заблокованим.

Показово, що проаналізовані договори, регулюючи розв'язання спорів між міжнародними організаціями (їхніми представництвами) та державою Україна, практично не містять положень, які б прямо врегульовували або принаймні окреслювали рамку врегулювання приватноправових спорів із українськими контрагентами – приватними сторонами (фізичними та юридичними особами приватного й публічного права) [33, с. 232], що взаємодіють із представництвами як постачальники, підрядники, консультанти, виконавці проєктів тощо.

Натомість окремі з цих договорів містять клаузули *hold harmless / indemnity* – застереження про відшкодування та звільнення від відповідальності (убезпечення від претензій), які включаються паралельно з механізмами розв'язання спорів. Ці положення, що походять з англо-американської (*common law*) контрактної традиції та широко застосовуються у міжнародних угодах і комерційних контрактах, у тому числі в договорах про надання технічної допомоги [34, с. 273], мають на меті

перерозподіл ризиків між сторонами: держава перебування за спеціальною угодою бере на себе обов'язок врегульовувати претензії третіх осіб та компенсувати пов'язані витрати, «убезпечуючи» міжнародну організацію та її експертів від негативних наслідків таких претензій.

Так, Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй про заснування Представництва Організації Об'єднаних Націй від 06.10.1992 року (далі – Угода між Україною і ООН від 06.10.1992 року) містить ст. XIX «Претензії до ООН», яка закріплює відповідальність Уряду України за ризики, пов'язані з діяльністю в межах цієї Угоди. Зокрема, Уряд бере на себе врегулювання всіх позовів, що виникають у зв'язку з діями за цією Угодою чи будь-якою іншою додатковою угодою або безпосередньо пов'язані з ними, які можуть бути заявлені третіми сторонами до Організації Об'єднаних Націй, її посадових осіб, експертів у відрядженні та осіб, що надають послуги від її імені, а також зобов'язується забезпечити компенсацію та розв'язання таких претензій без шкоди для ООН, за винятком випадків, коли Уряд і ООН погоджуються, що конкретний позов або відповідальність виникли внаслідок грубої недбалості чи умисного порушення правил [24].

Практично ідентичні положення зафіксовано в Основній угоді про співробітництво між Дитячим Фондом Організації Об'єднаних Націй та Урядом України від 07.09.1998 року. Зокрема, відповідно до ст. XXI Уряд несе відповідальність за всі претензії та позови, що виникають у зв'язку з діяльністю, передбаченою цією Угодою, або безпосередньо пов'язані з нею, які треті сторони можуть пред'являти до ЮНІСЕФ, посадових осіб ЮНІСЕФ, експертів, які виконують доручення ЮНІСЕФ, та осіб, що надають послуги для ЮНІСЕФ, і у зв'язку з такими претензіями та позовами здійснює відшкодування та звільняє їх від відповідальності, за винятком випадків, коли Уряд і ЮНІСЕФ дійдуть згоди про те, що конкретна претензія, позов або відповідальність виникли внаслідок грубої недбалості або навмисного неправомірного діяння [26]. А також в Базовій угоді між Урядом України і Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) про встановлення відносин технічного консультативного співробітництва від 12.06.1997 року (ч.6 ст. 1) [35] та в Угоді між Урядом України і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй від 18.06.1993 року (ст. X) [27].

З огляду на те, що Угода між Україною і ООН від 06.10.1992 року має парасольковий характер і застосовується *mutatis mutandis* до спеціалізованих установ ООН та їхніх представництв на території України [36], а укладені ними додаткові угоди відповідно до ст. II та XVIII цієї Угоди становлять її невід'ємну частину [24], можна дійти висновку, що клаузула *hold harmless / indemnity* поширюється на діяльність всіх секторальних організацій, які входять до «сім'ї ООН».

Враховуючи таке широке охоплення, важливо з'ясувати *ratione personae* та *ratione materiae* клаузули *hold harmless / indemnity*, а також її правову природу. Щодо *ratione personae*, то в наведеному положенні прямо зазначено, що Уряд бере на себе врегулювання всіх позовів, які можуть бути заявлені «третьми сторонами». У договірному праві «третьі сторони» – це будь-які суб'єкти, що не є сторонами відповідної угоди. До них, безумовно, можуть належати інші держави, міжнародні організації або суб'єкти міжнародного права *sui generis*; водночас з огляду на характер повсякденної діяльності представництв і типові форми взаємодії з українськими контрагентами більш імовірним є виникнення претензій саме з боку приватних осіб. Отже, за своїм *ratione personae* такі положення потенційно охоплюють і приватних осіб та компанії, зокрема постачальників, підрядників, консультантів, власників майна, потерпілих осіб, а також інших контрагентів, чії вимоги адресуються організації або її функціональним носіям (посадовим особам, експертам у відрядженні, особам, що надають послуги від її імені).

Ratione materiae клаузули визначається формулою «позови, що виникають у зв'язку з діями за цією Угодою чи будь-якою іншою додатковою угодою або безпосередньо пов'язані з ними». Така конструкція охоплює не лише спори, що впливають з міжінституційної взаємодії між Урядом та міжнародною організацією, а й вимоги, пов'язані з операційною діяльністю представництв, виконанням програм і проектів, логістикою, використанням приміщень та майна, а також залученням персоналу й підрядників.

У практичному вимірі до найбільш типових категорій приватних вимог, які можуть підпадати під цю формулу, належать: (1) деліктні вимоги (шкода життю, здоров'ю або майну, завдана під час здійснення програмної чи операційної діяльності, логістики, реалізації проектів); (2) операційні майнові претензії (пошкодження, втрати, інциденти, пов'язані з обладнанням, транспортом, приміщеннями або іншим майном); (3) договірні спори з підрядниками та постачальниками – принаймні в тих випадках, коли приватна сторона намагається пред'явити вимогу саме представництву міжнародної організації в Україні (хоча на практиці такі спори нерідко скеровуються у передбачені контрактом процедури, зокрема арбітражні або внутрішні механізми закупівель / контрактування). Водночас клаузула сформульована настільки широко, що питання відмежування «покритих» і «непокритих» претензій (зокрема договірних вимог приватних контрагентів, трудових і квазітрудова спорів, деліктних вимог) фактично переноситься у площину тлумачення і практики застосування.

У цьому контексті принциповим є те, що клаузула *hold harmless / indemnity* має переважно міжсуб'єктний характер: вона встановлює розподіл ризиків між державою перебування, у даному випадку Україною, і міжнародною організацією та спрямована на те, щоб організація не зазнавала негативних наслідків від претензій третіх осіб у національній юрисдикції. Відповідно, вона не тождна процедурному механізму вирішення спорів і сама по собі не визначає ні компетентного органу для розгляду претензій третіх осіб, ні строків, ні процесуальних гарантій, ні стандартів доказування, ні порядку ухвалення рішень та їх виконання. Її функція полягає у встановленні обов'язку держави взяти на себе відповідні ризики та забезпечити врегулювання, не перекладаючи тягар на організацію. Як слушно зауважувалося у доктрині, йдеться не про «приписування» (атрибуцію) поведінки організації державі перебування, а про прийняття державою наслідків поведінки, яка залишається поведінкою організації, тобто про договірне прийняття фінансово-правового тягара, а не про зміну суб'єкта відповідальності [37, с. 89].

З позиції приватної сторони практичний наслідок такої конструкції полягає в тому, що звернення з позовом безпосередньо до міжнародної організації в українському суді найімовірніше наштовхується на імунітет, тоді як держава має забезпечити шлях врегулювання претензії (позасудовий, адміністративний або інший погоджений механізм), аби вимога не залишалася без розгляду. Водночас за відсутності в угоді або пов'язаних домовленостях конкретизованої процедури (компетентний орган, строки, порядок, критерії компенсації) реалізація такого «каналу» на практиці може бути ускладненою: відповідне положення діє як обов'язок держави перед міжнародною організацією, однак не завжди трансформується у дієвий інструмент захисту для приватного контрагента.

Окремої уваги заслуговує і застереження про виняток, відповідно до якого обов'язок захисту від претензій, відшкодування та звільнення від відповідальності не застосовується у випадках, коли Уряд і відповідна міжнародна організація погоджуються, що конкретна претензія або відповідальність виникли внаслідок «грубої недбалості чи умисного неправомірного діяння» [24] / «грубої недбалості чи навмисної протиправної дії» [27] / «недбалості або навмисної неправильної поведінки» [35] організації або її посадових осіб. Вказаний виняток, по-перше, має оціночний характер, а по-друге, формально прив'язаний до погодженої позиції сторін, що підкреслює внутрішній вимір цієї конструкції та водночас може ускладнювати передбачуваність її застосування для приватних контрагентів.

Таким чином, попри те що клаузула *hold harmless / indemnity* здатна охоплювати претензії приватних сторін як «третіх сторін», її наявність не усуває питання про ефективний спосіб реалізації таких вимог в умовах імунітетів міжнародних організацій. Це, своєю чергою, актуалізує необхідність відмежування: (1) положень про врегулювання спорів між Україною та міжнародною організацією (міжсуб'єктний рівень) і (2) процедур та інструментів розгляду приватноправових претензій третіх осіб (приватний рівень), які у чинній договірній практиці здебільшого залишаються поза детальним регулюванням.

Огляд договірної практики також дозволяє сформулювати низку методологічно релевантних висновків. По-перше, застереження про розв'язання спорів у договорах про представництва міжнародних організацій переважно зорієнтовані на врегулювання спорів між Україною як приймаючою державою та відповідною міжнародною організацією, тобто відображають насамперед міжнародно-правовий вимір цих взаємовідносин.

По-друге, окремі формулювання за певних умов можуть охоплювати і приватноправові спори за участю держави, коли вона діє як приватний контрагент (*acta jure gestionis*) [33, с. 232], однак така можливість не отримує системного та однозначного закріплення ані щодо кола вимог, ані щодо належних процедур їх розгляду.

По-третє, з погляду інституційної дієвості більш придатною для досягнення матеріального результату є складна (багатоступенева) модель, оскільки вона підвищує рівень правової визначеності та містить процедурні «запобіжники», які – принаймні на рівні конструкції – спрямовані на вирішення спору по суті, а не лише на підтримання «каналу комунікації» між сторонами. Водночас ефективність цієї моделі суттєво залежить від наявності механізмів, що унеможливають блокування процедури на стадії формування арбітражу та забезпечують передбачуваність застосовного права і виконання рішення.

По-четверте, і це має ключове значення у контексті стандартів доступу до правосуддя, проаналізовані договори практично не містять положень, які б прямо врегульовували або принаймні окреслювали рамку врегулювання приватноправових спорів із українськими контрагентами – приватними сторонами (фізичними та юридичними особами приватного й публічного права), що взаємодіють із представництвами міжнародних організацій як постачальники, підрядники, консультанти, виконавці проєктів тощо.

Натомість у низці випадків ці прогалини компенсуються лише частково шляхом включення клаузул *hold harmless / indemnity*, які перерозподіляють ризики між Україною та міжнародною організацією, але не створюють самодостатнього процесуального механізму для розгляду приватних претензій; за відсутності конкретизованих процедур такі положення можуть не забезпечувати для приватних осіб ефективного та передбачуваного засобу захисту.

Така ситуація свідчить про нормативну лакуну у правовому регулюванні функціонування представництв міжнародних організацій на території України. Додаткової ваги цьому надає підхід Європейського суду з прав людини, відповідно до якого надання міжнародним організаціям імунітету від юрисдикції та примусового виконання може бути сумісним зі статтею 6 Європейської конвенції з прав людини [38] за умови, що особа має «розумні альтернативні засоби» захисту своїх прав [39, п. 68].

Отже, надання імунітету саме по собі не повинно призводити до повного позбавлення особи доступу до правосуддя; його застосування має бути компенсоване наявністю реального, а не суто формального механізму розгляду спору. Як зауважує Е.Ч. Океке, за відсутності доступу до суду або належних альтернативних засобів правового захисту може виникати відмова в правосудді (*denial of justice*) або пробіл у підзвітності (*accountability gap*), коли міжнародна організація не забезпечує ефективного засобу захисту для осіб, чиї права порушено. Водночас навіть за наявності альтернативного механізму вирішення спорів залишається відкритим питання його адекватності, зокрема відповідності мінімальним стандартам справедливості, необхідним для розгляду юридичної вимоги [40, с. 26]. У цьому контексті відсутність у договорах про представництва міжнародних організацій в Україні положень, які б гарантували ефективний засіб захисту у приватноправових спорах із приватними контрагентами, може формувати ризики як з позицій належного урядування, так і з погляду дотримання стандартів прав людини.

Безумовно, частина формальних і неформальних механізмів захисту може міститися у внутрішніх правилах, кодексах, регламентах і положеннях міжнародних організацій [33, с. 233; 41, с. 55, 115, 179-184] або в арбітражних і претензійних застереженнях конкретних контрактів, укладених із українськими суб'єктами (оренда, лізинг, постачання, підряд тощо) [42, с. 1130-1140]. Однак така контрактна або внутрішньоінституційна регламентація не є універсальною та не охоплює всі категорії спорів.

Найбільш проблемною залишається сфера деліктних зобов'язань. У теорії міжнародного приватного права застосовним правом у деліктних спорах традиційно визнається право місця вчинення правопорушення (*lex loci delicti*) [43, с. 498]. Відтак у випадку, якщо деліктне діяння вчинене на території України, логічним наслідком є застосування українського права та можливість звернення потерпілого до компетентного національного суду для захисту своїх прав і законних інтересів. Проте юрисдикційний імунітет та імунітет від примусового виконання представництв міжнародних організацій та їх персоналу фактично можуть унеможливити реалізацію такого права, перетворюючи формальну наявність матеріально-правової вимоги на практично нездійсненну.

Особливо рельєфно ця проблема проявляється щодо дорожньо-транспортних пригод, які є одними з найпоширеніших правопорушень у повсякденній діяльності дипломатичних представництв. У цьому контексті показовими є поодинокі спроби «вивести» цивільну відповідальність за шкоду, завдану ДТП, з-під дії судово-процесуального імунітету: у деяких угодах передбачено, що посадові особи користуються імунітетом щодо дій, вчинених ними в офіційній якості, за винятком цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок дорожньо-транспортних пригод [21, 22].

Однак така практика не набула системного характеру. Значна частина організацій системи ООН не може прийняти відповідні винятки, будучи обмеженою рамками універсальних конвенцій 1946 і 1947 років [14, 15]. У результаті на практиці виникає парадоксальна ситуація: найбільш типові деліктні вимоги, що вимагають оперативного й ефективного врегулювання (відшкодування шкоди), можуть залишатися поза дієвими механізмами захисту, якщо держава не забезпечує альтернативного інструментарію.

З огляду на викладене, перспективним шляхом вдосконалення договірної практики України видається включення до договорів про співробітництво з міжнародними організаціями та створення їхніх представництв в Україні спеціальних норм, спрямованих на врегулювання приватноправових вимог, включно з ДТП. Змістовно такі норми можуть охоплювати: (1) обов'язок міжнародної організації забезпечити наявність належних способів розгляду спорів, що виникають із договорів або інших приватноправових спорів, стороною яких є організація; (2) обов'язок забезпечити процедури розгляду вимог третіх осіб щодо відшкодування шкоди, завданої діями або бездіяльністю організації чи її персоналу у зв'язку зі службовою діяльністю в Україні; (3) застереження про можливість (і критерії) відмови від судово-процесуального імунітету у випадках цивільних вимог щодо відшкодування шкоди від ДТП за участю транспортних засобів, які належать, орендуються або

експлуатуються організацією чи її персоналом; (4) вимоги щодо страхового покриття службових транспортних засобів та заходів зі сприяння страхуванню персоналу, який використовує транспорт у службових цілях; (5) правила співпраці з компетентними органами України з урахуванням вимог захисту даних і конфіденційності. Запровадження таких договірних запобіжників дозволило б зберегти функціональний характер імунітетів, водночас підвищивши правову визначеність і забезпечивши мінімальні гарантії ефективного захисту прав у спорах за участю представництв міжнародних організацій в Україні.

Висновки. Розширення присутності міжнародних організацій в Україні в умовах повномасштабної агресії РФ і майбутнього післявоєнного відновлення неминуче інтенсифікує взаємодію між представництвами міжнародних організацій та українськими суб'єктами публічного і приватного права, що відповідно, підвищує ризик виникнення між ними спорів як міжнародно-правового, так і приватноправового характеру. За цих умов договірні застереження про розв'язання спорів виконують компенсаторну роль щодо юрисдикційного імунітету та імунітету від примусового виконання, які, забезпечуючи функціональну автономію організацій, можуть фактично блокувати доступ до національної юрисдикції та ефективних засобів правового захисту.

Аналіз майже трьох десятків релевантних договорів засвідчив домінування двох договірних моделей. Проста (одноступенева) модель здебільшого зводиться до переговорів / консультацій або загальних посилань на «дипломатичні засоби» без визначення послідовності та процесуальних гарантій, унаслідок чого вона забезпечує мінімальний рівень правової визначеності й не гарантує вирішення спору по суті. Складна (багатоступенева) модель, яка поєднує переговорний етап із обов'язковим арбітражем *ad hoc* та механізмами формування складу арбітражу, загалом підвищує передбачуваність і створює реалістичні передумови для остаточного врегулювання, хоча її практична дієвість залежить від здатності конструкції запобігати процедурному «глухому куту» та забезпечувати виконання рішення.

Водночас виявлено ключову нормативну прогалину: більшість договорів зосереджені на спорах між Україною як приймаючою державою та міжнародною організацією й майже не містять додаткових процедур для приватноправових вимог приватних контрагентів і третіх осіб, включно з деліктними вимогами, зокрема щодо відшкодування шкоди внаслідок дорожньо-транспортних пригод. У цьому контексті клаузули *hold harmless / indemnity* можуть перерозподіляти ризики між державою й організацією, однак не замінюють процесуального механізму розгляду приватних претензій: вони, як правило, не визначають компетентного органу, строків, правил подання, стандартів оцінки та порядку компенсації, а отже не гарантують приватним особам дієвого засобу захисту.

З огляду на стандарти доступу до правосуддя та вимогу наявності «розумних альтернативних засобів» захисту, обґрунтовано необхідність удосконалення договірної практики України шляхом включення спеціальних положень щодо приватноправових вимог: запровадження альтернативних процедур розгляду претензій із визначенням компетентного органу, строків і критеріїв компенсації; створення механізмів для деліктних вимог третіх осіб; передбачення можливості обмеженої відмови від судово-процесуального імунітету у справах про компенсацію шкоди від ДТП; вимог щодо належного страхового покриття службового транспорту та правил взаємодії з компетентними органами України з урахуванням конфіденційності й захисту даних. Це дозволить зберегти функціональний характер імунітетів, водночас підвищивши правову визначеність і забезпечивши мінімальні гарантії ефективного захисту прав у приватноправових спорах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна, станом на 16.09.2025 р. URL: <https://data.gov.ua/dataset/89ea21a9-e0bf-4cac-a05e-c3da6e63d360/resource/a0ba79dd-bf17-4149-8a06-c08cf02cd790> (дата звернення: 24.02.2026).
2. Довідник «Дипломатичні представництва іноземних держав та представництва міжнародних організацій в Україні». Департамент державного протоколу. Міністерство закордонних справ України. Листопад 2025 р. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/DDP_Protocol/dovidnyk-07112025.pdf (дата звернення: 24.02.2026).
3. В Україні відкрито офіс Організації економічного співробітництва та розвитку: прес-служба Апарату Верховної Ради України. 09.03.2023. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/233937.html (дата звернення: 27.02.2026).
4. Смишляев С. У Києві відкрився офіс МКС: найбільший поза Гаагою. *Deutsche Welle*. 14.09.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/u-kievi-vidkrivsa-ofis-mks-najbilsij-poza-gaagou/a-66814281> (дата звернення: 27.02.2026).
5. В Україні створять офіс Європейської організації публічного права – Зеленський підписав закон. *Судово-юридична газета*. 30.07.2025. URL: <https://sud.ua/uk/news/laws/337264-v>

- ukraine-sozdatut-ofis-evropeyskoj-organizatsii-publicnogo-prava-zelenskiy-podpisal-zakon (дата звернення: 27.02.2026).
6. Бельмас К. Зеленський підписав закон про створення офісу Європейської організації публічного права в Україні. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspihne.media/1078951-zelenskij-pidpisav-zakon-pro-stvorennja-ofisu-evropejskoj-organizacii-publicnogo-prava-v-ukraini/> (дата звернення: 27.02.2026).
 7. Науковці Академії розширюють співпрацю з ЮНЕСКО. *Повідомлення НАН України*: прес-служба НАН України. 31.10.2023. URL: <https://www.old.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10693> (дата звернення: 27.02.2026).
 8. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва: меморандум; від 13.07.1999 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_309#Text (дата звернення: 27.02.2026).
 9. Grandaubert V. L'immunité d'exécution de l'État étranger et des organisations internationales en droit international. Paris : Pedone, 2023. 748 p.
 10. Kwakwa E., Rols M.-L. The Privileges and Immunities of the World Intellectual Property Organization: Practice and Challenges / *Immunity of International Organizations* / ed. by N.M. Blokker, N.J. Schrijver. Leiden: Brill Nijhoff, 2015. P. 115-136.
 11. Imscher T. H. Immunities and the Right of Access to Court – Conflict and Convergence / *Mesures de réparation et responsabilité à raison des actes des organisations internationales* / Hague Academy of International Law, Hague Academy of International Law Center for Studies and Research; ed. by D. Sarooshi. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2014. P. 443-492.
 12. Pingel I. Les privilèges et immunités de l'organisation internationale / *Droit des organisations internationales* / Sous la dir. de E. Lagrange, J.-M. Sorel. Paris: LGDJ; Lextenso éditions, 2013. P. 626-656.
 13. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 628 с.
 14. Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations. New York, 13 February 1946. *United Nations Treaty Series*. Vol. 1. P. 15; Vol. 90. P. 327. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1946/12/19461214%2010-17%20PM/Ch_III_1p.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
 15. Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies. New York, 21 November 1947. *United Nations Treaty Series*. Vol. 33. P. 261. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1949/08/19490816%2010-43%20AM/Ch_III_2p-full%20text.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
 16. Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court: adopted by the Assembly of States Parties, First session, New York, 3-10 September 2002: Official Records (ICC-ASP/1/3). URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/23F24FDC-E9C2-4C43-BE19-A19F5DDE8882/140090/Agreement_on_Priv_and_Imm_120704EN.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
 17. Crawford J., Brownlie I. *Brownlie's Principles of Public International Law*. Ninth edition. Oxford: Oxford University Press, 2019. 785 p.
 18. Тропін З.В. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів / *Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т.* / [В.В. Мицик, М.В. Буроменський, М.М. Гнатовський та ін.]; за заг. ред. В.В. Мицика. Т. 2: Основні галузі. Харків: Право, 2018. С. 235-255.
 19. Угода про створення Українського науково-технологічного центру: угода; від 25.10.1993 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_032#Text (дата звернення: 24.02.2026).
 20. Угода між Кабінетом Міністрів України та міжнародною організацією з міграції щодо статусу Міжнародної організації з міграції в Україні та співробітництва у сфері міграції: угода; від 03.12.1999 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_411#Text (дата звернення: 24.02.2026).
 21. Угода між Урядом України та Європейською організацією публічного права про створення офісу Європейської організації публічного права в Україні: угода; від 05.03.2025 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9a6_001-25#Text (дата звернення: 24.02.2026).
 22. Угода між Урядом України та Міжнародною організацією права розвитку про заснування представництва Міжнародної організації права розвитку в Україні: угода; від 18.09.2023 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/922_001-23#Text (дата звернення: 24.02.2026).

23. Угода між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус представництва НАТО в Україні: угода; від 22.09.2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_033#Text (дата звернення: 24.02.2026).
24. Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй про заснування Представництва Організації Об'єднаних Націй: угода; від 06.10.1992 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c36#Text (дата звернення: 24.02.2026).
25. Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні: угода; від 23.03.2023 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_001-23#Text (дата звернення: 24.02.2026).
26. Основна Угода про співробітництво між Дитячим Фондом Організації Об'єднаних Націй та Урядом України: угода; від 07.09.1998 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_364#Text (дата звернення: 24.02.2026).
27. Угода між Урядом України і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй: угода; від 18.06.1993 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_400#Text (дата звернення: 24.02.2026).
28. Угода між Урядом України та Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини про розміщення короткотермінової моніторингової місії ООН з прав людини в Україні: угода; від 31.07.2014 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-14#Text (дата звернення: 24.02.2026).
29. Договір між Урядом України і Міжнародним Комітетом Червоного Хреста (МКЧХ) про відкриття Місії МКЧХ в Україні: договір; від 05.12.1995 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/991_005 (дата звернення: 28.02.2026).
30. Угода між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів і пільг, наданих Організації та офісу Організації в Україні: угода; від 12.12.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-22#Text (дата звернення: 24.02.2026).
31. Угода між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців: угода; від 23.09.1996 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_078#Text (дата звернення: 24.02.2026).
32. Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком: угода; від 14.06.2005 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585#Text (дата звернення: 24.02.2026).
33. Кононенко М.О. Поняття та ознаки приватноправових спорів, сторонами яких є міжнародні організації. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск № 01, 2026, частина 3. С. 228-238. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.35> (дата звернення: 24.02.2026).
34. Institut de Droit international. *Annuaire de droit international*. Vol. 66, t. 1: *Session de Lisbonne (1995). Travaux préparatoires. Les conséquences juridiques pour les États membres de l'inexécution par des organisations internationales de leurs obligations envers des tiers = The legal consequences for member states of the non-fulfilment by international organizations of their obligations toward third parties. Cinquième Commission / Rapporteur : Mme Rosalyn Higgins*. Paris: Pédone, 1995. P. 251-289. URL: https://www.idi-iil.org/app/uploads/2018/06/1995_vol_66-I_Session_de_Lisbonne.pdf (дата звернення: 01.03.2026).
35. Базова угода між Урядом України і Всесвітньою організацією охорони здоров'я про встановлення відносин технічного консультативного співробітництва: угода; Україна, ВООЗ; від 12.06.1997 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/897_005 (дата звернення: 28.02.2026).
36. Угода між Урядом України та Управлінням ООН з обслуговування проектів (ЮНОПС) про відкриття Офісу ЮНОПС в Україні: угода; Україна, ООН; від 22.11.2016 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_002-16 (дата звернення: 28.02.2026).
37. Yearbook of the International Law Commission. 1975. Vol. II (Part Two): Report of the International Law Commission to the General Assembly. New York: United Nations, 1976. P. 47-189. URL: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1975_v2.pdf (дата звернення: 01.03.2026).

38. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 005): Convention; Rome, 04.11.1950. URL: <https://rm.coe.int/1680a2353d> (дата звернення: 01.03.2026).
39. Waite and Kennedy v. Germany: Judgment of 18 February 1999, Application no. 26083/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58912> (дата звернення: 24.02.2026).
40. Okeke E.Ch. The Tension between the Jurisdictional Immunity of International Organizations and the Right of Access to Court // *The Role of International Administrative Law at International Organizations*. Leiden; Boston: Brill | Nijhoff, 2020. P. 25-53. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004441033_003 (дата звернення: 01.03.2026).
41. Фомін П.В. Внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій: дис. ... д-ра філософії: спец. 293 «Міжнародне право» (галузь знань 29 «Міжнародні відносини»). Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2021. 207 с.
42. Ascensio E. Les différends opposant une organisation internationale à des personnes privée / *Droit des organisations internationales* / Sous la direction de E. Lagrange, J.-M. Sorel. Paris: LGDJ ; Lextenso éditions, 2013. 1197 p.
43. Seyersted F. Applicable Law in Relations between Intergovernmental Organizations and Private Parties. *Recueil des cours de l'Académie de La Haye*. Vol. 122. Leiden: Martinus Nijhoff, 1967. P. 427-616.

Дата першого надходження рукопису до видання: 1.03.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026